

Ispitivanje motivacije za pružanje podrške deci oboleloj od malignih bolesti

Luka Mijatović, Dragan Rapačić, Danijela Ilić Stošović, Snežana Ilić, Jasmina Maksić, Dragan Marinković
¹ Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Univerzitet u Beogradu, Srbija

Apstrakt

Kod dece koja su hospitalizovana zbog tretmana malignih bolesti gubitak kose je najvidljivija spoljna manifestacija i ona dramatično utiče na njihovo dalje samopouzdanje te samim tim i na eventualni razvoj psihičke krize. Istraživanja motivacionih aspekata uključivanja radi pružanja neformalnih oblika podrške obolelima od malignih bolesti su deficitarna i zahtevaju dalju pažnju. Humanitarna inicijativa "Kilometar kose", kao jedinstvena dobrotvorna akcija na teritoriji Srbije tokom 2015, imala je za cilj prikupljanje kose i izradu perika za decu obolelu od malignih bolesti. Osnovno pitanje kojim se ovaj rad bavi odnosi se na otkrivanje ključnih motiva za donaciju kose. U prikazanom istraživanju izdvojile su se tri najvažnije grupe motiva. Prva se prepoznaje kao altruizam i detektovana je kod skoro polovine ispitanika obuhvaćenih istraživanjem. Druga grupa obuhvatila je skoro trećinu ispitanika i bila je pokrenuta empatijom prema oboleloj deci. Najmanji procenat ispitanika rukovodio se motivima za koje bismo mogli reći da obezbeđuju neku vrstu odobravanja i poželjnosti u društvu. Dalja kontinuirana istraživanjima u ovoj oblasti sa temeljnijom proverom motivacije obezbedila bi građu za planiranje programa za podizanje društvene svesti o važnosti pružanja psihosocijalne podrške obolelima od malignih bolesti.

Ključne reči motivacija, deca, donatori, maligne bolesti

Uvod

Istraživanja motivacionih aspekata uključivanja u pružanje neformalnih oblika podrške obolelima od malignih bolesti su, kako u domaćoj, tako i u stranoj literaturi deficitarna, imajući, pre svega, u vidu tempo kojim se broj obolelih od karcinoma značajno povećava poslednjih decenija. Iz tog razloga je neophodno ispitati šta pojedinca može da pokrene kako bi se uključio u pružanje psihosocijalne i drugih vidova podrške osobama kojima je pomoć neophodna.

Investigation of motivation for providing support to children with malignant diseases

Luka Mijatovic, Dragan Rapaic, Danijela Ilic Stosovic, Snezana Ilic, Jasmina Maksic, Dragan Marinkovic
¹ Faculty of Special Education and Rehabilitation, University of Belgrade, Serbia

Abstract

Hair loss in children hospitalized for malignant diseases treatment is most visible manifestation that dramatically influences their later self-confidence. Further, this could strongly affect possible development of psychic crisis. Scientific researches on motivational aspects of involvement for provision of non-formal categories of support to patients with malignant diseases are infrequent. Therefore, this topic should be more investigated in future. Humanitarian initiative "Kilometer of hair", as unique philanthropic activity at territory of Serbia in year 2015, had as an aim to collect hair for preparation of wigs for children treated for malignant diseases. The main question in our study was definition of key motives for hair donation. We classified three main groups of motives. Altruism was detected as motivation in almost one-half of all interviewed subjects. Second group included almost one third of all subjects and their main motivation for hair donation was empathy. The smallest percentage of hair donors was motivated with some kind of public approval and welcome from society. We believe that further research in this area could give some directives for program planning of further improvement of social awareness for psychosocial support to children with malignant diseases.

Key words: motivation, children, donors, malignant diseases

Prema funkcionalističkom pristupu motivaciji, pojedini autori tvrde da volonterizam generalno ima različite funkcije za svakog pojedinca. Motivi za isti oblik društvenog aktivizma se mogu razlikovati od osobe do osobe, u odnosu na to koja je funkcija uključivanja u ovakve aktivnosti. Autori prepoznaju šest motiva u oblasti volonterizma koji se odnose na: socijalnu sferu, vrednosti, samounapređenje, ego-zaštitu, znanje i karijeru¹. Ovaj pristup podrazumeva da su ljudi dirnuti kompleksnom kombinacijom motivacionih orijentacija koje se međusobno dopunjuju. Smatra se da volonteri nisu vođeni isključivo jednim motivom prilikom uključivanja u aktivnosti, već se nastoji da se otkrije kombinacija udruženih motiva koja dovodi do toga.

Pregledom literature se može primetiti da su prilikom ispitivanja motivacije najčešće sprovedene kvantitativne studije sa ciljem utvrđivanja razlika u nivoima pružanja podrške između grupa ispitanika različitih sociodemografskih karakteristika. Znatno manji broj istraživanja je kvalitativnog usmerenja: znatno ređe se pristupalo proniknuću u dublje razloge za učešće u ovakvim akcijama, tj. malo je podataka o motivacionim aspektima i razumevanju participacije ispitanika². U literaturi se mahom sreću istraživanja o motivaciji za doniranje krvi za potrebe transfuzije ili genetičkih istraživanja, značajno ređe se diskutuje o motivima za doniranje organa, pa će nalazi ovih studija poslužiti za bolje razumevanje motivacije za pružanje podrške deci oboleloj od malignih bolesti.

Sociodemografske varijable kao izvor razlika u motivaciji donatora. U istraživanju Venga i saradnika³ je utvrđeno da 79% ispitanika dobrovoljno daje krv, bilo da se radi o davanju krvi za genetička istraživanja, formiranju rezervi za pomoć pacijentima ili iz oba razloga. Ovu grupu ispitanika uglavnom čine visoko obrazovani belci, vrlo često sa genetskim oboljenjima u porodičnoj istoriji³. Slične rezultate dala je i kasnije sprovedena studija pri čemu je pokazano da je uzrast donatora takođe važan – mlađe osobe su značajno češći donatori od starijih³. Generalno, donacija krvi može biti shvaćena kao proces u okviru koga se motivacione dimenzije koje taj proces održavaju, menjaju tokom vremena, tj. tokom nečije “donatorske karijere”⁴. Među najčešće proučavanim varijablama, pokazalo se da su za razumevanje gesta donacije najvažnije pol i broj donacija¹. Pol igra ključnu ulogu u motivaciji da se donira: žene su više pokrenute altruističkim, a muškarci individualističkim motivima, dok tokom vremena uloga “donora” postaje važan deo identiteta, i predstavlja jedan od najjačih prediktora u nameri da se nastavi sa pružanjem donacija⁵.

Psihološki aspekti motivacije donatora. Istraživanja koja su se bavila otkrivanjem motivacije za učešće u donatorskim akcijama su najčešće bila fokusirana na kognitivne i afektivne domene ličnosti, poput moralnosti^{6,7}, osećanja krivice⁸, pozitivnih emocija^{9,10}, ali i na šire socijalne regulatore ponašanja pojedinca, poput društvenih normi¹¹. U često citiranoj holandskoj studiji iz 2005. godine, pronađeno je pet ključnih faktora koji određuju motivaciju za doniranje krvi: razumevanje, vrednosti, poštovanje, socijalna i moralna obaveza¹².

Prosocijalno ponašanje i altruizam. U istraživanju koje se bavilo motivacionim aspektima dobrovoljnog davanja krvi u Turskoj, kao najčešći odgovori ispitanika se navode altruistički razlozi, i pomoć porodici i prijateljima, dok veoma retko ispitanici postaju donatori iz radoznalosti, provere sopstvenog zdravlja ili usled promovisanja akcije davanja krvi putem medija. Osim toga, utvrđeno je da je najznačajniji prediktor motivacije za doniranje krvi koncept društvene odgovornosti, znatno snažniji od empatijske brige, samoprocene sklonosti ka altruističkom ponašanju i nivoa doživljenog distresa¹³. Pojedine studije kritikuju koncept altruizma uz navode da se ne radi o jedinstvenom motivu, već o više različitih pokretača pod istim ili sličnim okriljem¹⁴.

Altruizam ili solidarnost? Altruizam se (po Tomasu Neigelu) može definisati ne kao puko žrtvovanje, već kao spremnost da se čine dela koja su u interesu drugih ljudi, i to bez skrivenih motiva, dok se solidarnost uvek posmatra u okviru referentne grupe kojoj pojedinac pripada. Solidarnost se prepoznaje u aktivnostima koje su od zajedničkog interesa za sve članove grupe, i u skladu sa njenim vrednostima i normama. Smatra se da se solidarnost na neki način može posmatrati kao oblik altruističkog ponašanja, budući da je opseg definicije altruizma širi, tj. solidarnost je samo jedan od koncepata kojima je altruizam nadređeni pojam. Sa druge strane, altruizam se smatra slabijim pokretačem od solidarnosti, jer se kod “solidarnih ponašanja” aktiviraju snažnija osećanja pripadnosti određenoj grupi¹⁵.

Prosocijalno ponašanje i empatija. Veza između empatije i prosocijalnog ponašanja je proučavana i eksperimentalno i putem kvaziekperimentalnih i korelacionih studija, ali nisu dobijeni jednoznačni rezultati. U Dejvisovom istraživanju su studenti sa višim skorovima na skali empatijske brige donirali više novca za dobrotvorne ustanove od njihovih manje empatičnih kolega¹⁶. Utvrđeno je i da su volonteri postizali više skorove na skali empatije u odnosu na osobe koje ne volontiraju, kao i da postoji razlika unutar volonterske grupe: redovni i uključeni volonteri su imali značajno veće skorove na skali empatije u odnosu na "periodične" volontere¹⁷. Interesantan je nalaz da su studenti sa izraženijom empatijskom brigom češće birali one volonterske aktivnosti koje bi ih dovele u direktan kontakt sa osobama koje primaju pomoć, kao i da je sama takva situacija bila za njih nagrađujuća i dovoljno podstičuća za dalja uključivanja u slične aktivnosti¹⁸. U okviru jedne manje kvalitativne studije je utvrđeno da je empatija značajan pokretač za učešće u davanju dobrovoljnih priloga¹⁷. Međutim, u okviru pojedinih studija je veza između empatije i pomažućeg ponašanja slaba ili, pak, izostaje¹⁹. Brojne studije su istakle empatiju kao izuzetno značajnu komponentu morala i ponašanja, a koja je istovremeno i jako važan pokretački aspekt prosocijalnog ponašanja i aktivnosti koje se sprovode sa ciljem da se pomogne drugome.

Maligna oboljenja, osim ozbiljne pretnje po somatsko zdravlje, predstavljaju izvor ozbiljne psihičke krize, brojnih strahova, sniženog samopouzdanja, itd. Osećaj samopouzdanja se, između ostalog, zasniva na zdravstvenom stanju i spoljašnjem izgledu. Kod dece koja boluju od malignih bolesti, oba aspekta su poljuljana. Gubitak kose je najvidljiviji i on dramatično menja izgled obolele dece. On, dalje, privlači pažnju i komentare okoline što dodatno komplikuje njihovu situaciju. Zbog toga je podrška u popravljaju vlastitog izgleda veoma važna za decu koja boluju od malignih bolesti, posebno u sredini u kojoj su takvi pacijenti marginalizovani i stigmatizovani. Humanitarna inicijativa "Kilometar kose", kao jedinstvena dobrotvorna akcija na teritoriji Srbije tokom 2015, je imala za cilj prikupljanje kose i izradu perika za decu obolelu od malignih bolesti. Osnovna ideja ove akcije predstavlja nastojanje da se pospeši samopouzdanje deci koja su izgubila kosu usled bolesti ili medicinskog tretmana. Osnovno pitanje kojim se rad bavi odnosi se na otkrivanje ključnih motiva za donaciju kose.

Materijali i metode

Uzorak

Istraživanjem je obuhvaćeno ukupno 89 punoletnih i 20 maloletnih (uzrasta od 5 do 17 godina) ispitanika/donatora kose. U daljem toku istraživanja su samo odgovori punoletnih ispitanika prikazani i detaljnije tumačeni.

Instrument

Ispitanici su anketirani neposredno nakon doniranja kose. Upitnikom su, osim socio-demografskih podataka (pol, starost, obrazovanje, bračni status, broj dece, iskustvo sa malignim bolestima), prikupljeni i odgovori o razlozima za doniranje kose koji su dobijeni putem pitanja otvorenog tipa. Donatori su imali mogućnost da upitnik popune anonimno.

Rezultati

Svi podaci dobijeni putem anketiranja donatora kose statistički su obrađeni i ovde predstavljani.

Pol	N	%
Muški	9	10,1
Ženski	80	89,9
Ukupno	89	100,0
Hi-kvadrat	$\chi^2 = 56,640$; $df=1$; $p=,000$	

Tabela 1. Struktura uzorka u odnosu na pol

Akcijom je obuhvaćeno značajno više žena nego muškaraca, što predstavlja očekivani rezultat, imajući u vidu prirodu samog “dara”, ali i sagledavajući nalaze pojedinih istraživanja koji govore o tome da ženski pol prednjači u učešću u donatorskim akcijama, bar kad se sagledavaju altruistički pokretači¹.

Starost	N	%
18-30 godina	54	60,7
Iznad 30 godina	35	39,3
Ukupno	89	100,0
Hi-kvadrat	$\chi^2 = 4,056$; $df=1$; $p=,044$	

Tabela 2. Struktura uzorka u odnosu na starosnu grupu ispitanika

Na osnovu tabele 2 se može primetiti da donatori starosti do 30 godina predstavljaju dominantnu grupu u okviru istraživanja. Prosečan uzrast ispitanika na celom uzorku je 29,22 godine ($SD=8,372$). Slični nalazi se dobijaju u istraživanjima motivacije za doniranje – mlađi ispitanici znatno češće bivaju donori².

Stepen obrazovanja	N	%
Srednje	35	39,3
Više	6	6,7
Visoko	47	52,8
Bez odgovora	1	1,1
Ukupno	89	100,0
Hi-kvadrat	$\chi^2 = 30,295$; $df=2$; $p=,000$	

Tabela 3. Struktura uzorka u odnosu na stepen obrazovanja ispitanika

Kada je reč o stepenu obrazovanja ispitanika, skoro 53% su visoko obrazovani. Podatak da su donatori uglavnom višeg ili visokog obrazovanja se često može pronaći u istraživanjima koja su se bavila karakteristikama donatora³.

Bračni status	N	%
U vezi	33	37,1
Bez partnera/partnerke	21	23,6
U braku	34	38,2
Bez odgovora	1	1,1
Ukupno	89	100,0
Hi-kvadrat	$\chi^2 = 3,568$; $df=2$; $p=,168$	

Tabela 4. Struktura uzorka u odnosu na bračni status ispitanika

Sve kategorije ispitanika u pogledu bračnog/partnerskog statusa su slično zastupljene (hi-kvadrat nije statistički značajan). Ukoliko bismo posmatrali ispitanike koji su u formalnoj ili neformalnoj vezi kao jednu kategoriju, onda bi ona bila značajno brojnija budući da je oko 24% ispitanika bez partnera.

Da li imate decu?	N	%
Da	29	32,6
Ne	60	67,4
Ukupno	89	100,0
Hi-kvadrat	$\chi^2 = 10,798$; $df=1$; $p=,001$	

Tabela 5. Struktura uzorka u odnosu na roditeljski status

U istraživanju je učestvovalo značajno više ispitanika bez dece, što i jeste očekivano, budući da uzorak čine mahom mlađi donatori (do 30 godina).

Iskustvo sa malignim bolestima u okruženju	N	%
Iskustvo sa malignim bolestima (prijatelji i porodica)	45	50,6
Bez iskustva sa malignim bolestima (prijatelji i porodica)	43	48,3
Bez odgovora	1	1,1
Ukupno	89	100
Hi-kvadrat	$\chi^2 = ,045$; $df=1$; $p=,851$	

Tabela 6. Struktura uzorka u odnosu na iskustvo sa malignim bolestima u neposrednom okruženju

Istraživanjem je obuhvaćen skoro podjednak broj ispitanika sa i bez iskustva sa malignim bolestima unutar porodice i kruga prijatelja. Ovaj podatak nije u skladu sa prethodnim nalazima koji govore o vezi između iskustva (tj. porodične istorije) i učešća u donatorskim akcijama 3, 2. Treba naglasiti razlike u vrsti donacije – u navedenim istraživanjima se mahom radi o donacijama krvi za potrebe genetičkih istraživanja, pri čemu ispitanik dobija određenu vrstu povratne informacije u vidu podataka o sopstvenom zdravstvenom stanju.

	Motivacija	N	%	N	%
Altruizam	Konkretna pomoć	31	34,8	43	48,3
	Lični razlozi	12	13,5		
Empatija	Emocionalna pomoć	22	24,7	28	31,5
	Lično iskustvo	6	6,7		
Socijalno poželjni				8	9,0
Bez odgovora				10	11,2
Ukupno				89	100,0
Hi-kvadrat				$\chi^2 = 23,412$; $df=2$; $p=,000$	

Tabela 7. Struktura uzorka u odnosu na motivaciju za učešće u donatorskoj akciji

U tabeli 7 su izdvojene kategorije odgovora ispitanika dobijene na osnovu kvalitativne analize i interpretacije odgovora na pitanje koje se tiče razloga za učešće u akciji doniranja kose. Može se primetiti da najbrojniju kategoriju odgovora odlikuje altruizam kao zajednički motiv, a važan pokretač je i empatija (oko 1/3 odgovora).

Diskusija

Ispitanici su u okviru upitnika imali priliku da obrazlože svoje razloge za učešće u akciji doniranja kose. Odgovori su mogli da se grupišu u tri široke kategorije: doniranje kose kao oblik altruističkog ponašanja, doniranje kose kao izraz empatije i doniranje kao oblik socijalno poželjnog ponašanja. Interesantan je podatak da oko 11% donatora nije želelo da pojašnjava šta ih je motivisalo da se priključe akciji. Detaljnije će biti razmatrana svaka kategorija motiva.

- Doniranje kose kao oblik altruističkog ponašanja

U okviru ove grupe odgovora, mogu se dodatno prepoznati dve potkategorije: deo ispitanika ističe altruističke razloge koji su u direktnoj vezi sa kontekstom dobrotvorne akcije i predstavljaju čin krajnje konkretnog načina podrške, dok se druga grupa navedenih razloga za pružanje pomoći odnosi na neku vrstu opšte potrebe (ili potreba) da se pomoć uputi drugome.

1. Doniranje kose kao oblik konkretne pomoći usmerene na akciju. Ispitanici koji ističu da se priključuju akciji kako bi “pomogli onima kojima je pomoć neophodna” predstavljaju najbrojniju skupinu (oko 35% ispitanika). Odgovori ovih donatora su veoma slični, uglavnom veoma sažeti i jasni i upućuju na konkretne akcije sa ciljem pomoći deci (“da pomognem deci koliko god mogu”, “pomoć oboleloj

deci” i sl.). Može se pretpostaviti da ovi ispitanici u nekoj meri procenjuju da doniranjem kose neće naneti štetu sebi, pa se lako odlučuju uključivanje u ovakvu akciju.

2. Doniranje kose kao oblik univerzalne potrebe da se pruži pomoć. Deo ispitanika (13,5%) kao glavne razloge za doniranje kose navodi brojne lične motive koji nisu u direktnoj vezi sa akcijom koja je namenjena deci oboleloj od malignih bolesti. Ovi motivi se navode krajnje dekontekstualizovano: “volim da pomažem”, “volim da činim dobra dela”, “volim da činim humana dela”, “lep je osećaj pomoći ako imaš mogućnosti”, “lepo je znati da ste nekome pomogli”, “želim svom detetu da dam dobar primer”, itd.

Može se primetiti da se u okviru obe podgrupe odgovora doniranje kose opaža ne samo kao altruistički, već i kao solidaran čin, koji tako postaje posebno značajan za zajednicu i stvaranje čvršćih mreža podrške. Generalno, iako je od strane pojedinih autora kritikovan^{20, 17}, altruizam kao izuzetno važan motivacioni koncept se prepoznaje u istraživanjima pokretača na donatorske aktivnosti^{11, 21, 2}.

- Doniranje kose kao izraz empatije

Druga kategorija odgovora je sačinjena od izraza emocionalne podrške kao ključnog razloga za participaciju u donatorskoj akciji. Može se pretpostaviti da izvor emocionalne pomoći potiče od empatije donatora i njihovog kapaciteta da saosećaju sa osobama obolelim od malignih bolesti. U odgovorima ispitanika se mogu prepoznati dva načina empatijskog reagovanja: jedan predstavlja pružanje emocionalne pomoći i podrške u borbi sa bolešću, dok je drugi izraz saosećanja usled proživljenog ličnog iskustva sa kancerom (unutar porodice ili bliskih prijateljskih veza).

1. Doniranje kose kao oblik emocionalne pomoći. Skoro 25% ispitanika navodi da se priključuje akciji doniranja kose sa ciljem da se deci pomogne prvenstveno na emocionalnom planu (“želim da nekoga usrećim”, “usrećiti decu na ovaj način je najmanji doprinos”, “želim da ulepšam nekome dan”, “... zbog sreće i zadovoljstva obolele dece”, “nadam se da ću nekoga bar malo oraspoložiti, da zaboravi na probleme”, “saosećanje sa bolesnom decom”, “saosećanje sa porodicom obolelog deteta”...). Naglašavanjem izazivanja pozitivnog raspoloženja i saosećanja sa decom koja boluju od kancera i njihovim porodicama, kao krajnjeg cilja ove grupe ispitanika, može se pretpostaviti da za njih doniranje kose predstavlja oblik empatijskog reagovanja i izraz brige za drugoga.
2. Doniranje kose usled ličnog iskustva sa kancerom. Mali procenat ispitanika ističe da je ključni razlog za doniranje kose lično iskustvo u borbi protiv kancera (6,7%). Ovi ispitanici imaju jasnu predstavu o tome kako izgleda tok bolesti i proces lečenja i na koji način se odražava na somatsko i psihičko stanje obolelog (“znam kroz šta prolaze devojčice u pubertetu i znam koliko im znači kosa koju gube zbog hemoterapije”, “previše je obolelih od malignih bolesti u mojoj porodici”, “setila sam se momenta kada sam mami kupovala periku”, “ja sam bio boestan od leukemije i mislim da svako zaslužuje da se oseća dobro iako je bez kose”...). Za ove ispitanike učešće u ovakvoj akciji na neki način predstavlja nastavak lične borbe sa kancerom, pokrenute putem proživljenog emocionalnog iskustva.

Empatija se često može pronaći kao motivacioni koncept u srodnim istraživanjima^{20,13,19,17}, iako su nalazi mahom nedosledni i magloviti^{16, 18}.

- Doniranje kose kao oblik socijalno poželjnog ponašanja

Mala grupa ispitanika (9%) se može izdvojiti na osnovu odgovora koji su vrlo slični, a koji govore o neinvoviranosti donatora u proces doniranja (“imam je i dovoljno (kose), ne treba mi toliko”, “kose imam i previše”, “meni ne znači ništa, a nekome mnogo”, “porašće opet”, imam je i za troje ljudi, porašće opet”...). Odgovore ove grupe ispitanika karakteriše nedostatak aspekta postojanja drugog koji je u nevolji, a kome je pomoć neophodna (bilo da se radi o pružanju pomoći iz altruističkih ili empatijskih razloga i sl.). Navedeni razlozi pre svega ističu nepostojanje štete za donatora. Ukoliko procenjuje da doniranje kose ne može da mu naudi, donator će se priključiti akciji i to ističe kao osnovni motiv. Može se pretpostaviti da se ovde radi

o tipičnom obliku ekstrinzičke motivacije za ponašanje koje okruženje definiše kao poželjno i pozitivno. Slične nalaze dobijaju i drugi istraživači, pri čemu je ovaj tip odgovora dosledno najmanje frekventan².

Značajna kvalitativna studija koja je imala za cilj da dublje ispita motivaciju donatora krvi za genetička istraživanja pokazala je da se odgovori dobijeni intervjuisanjem ispitanika (N=752) generalno mogu svrstati u četiri široke kategorije². U okviru najbrojnije kategorije odgovora ispitanici navode da krv doniraju iz altruističkih razloga i zbog osećanja socijalne solidarnosti. Oni uglavnom žele da pomognu drugima, da daju doprinos izvođenju studije, bolje upoznaju uzroke, lečenje i prevenciju kancera. Deo ovih ispitanika je motivisan bilo svojom bolešću, bilo otkrićem kancera kod njima bliskih osoba. Druga kategorija odgovora se odnosi na unapređenje naučnih znanja, tj. na neophodnost doniranja u naučno-istraživačke svrhe, sa ciljem da se kao krajnji produkti dobiju proverena rešenja za uspešniji tretman kancera i drugih oboljenja. Treću kategoriju odgovora čine najstojanja ispitanika da iz aktuelne studije dobiju što više koristi u vidu ličnih informacija tj. što preciznijeg feedbacka o sopstvenom zdravstvenom stanju. Poslednjom kategorijom odgovora su obuhvaćeni različiti motivi za učešće u donaciji: neki ispitanici nisu u stanju da jasno artikuliraju konkretne razloge, dok neki navode da su donirali krv iz prostog razloga što su bili zamoljeni da to učine².

Zaključak

Ispitivanje motivacije za učešće u akcijama koje imaju za cilj pružanje podrške osobama sa malignim oboljenima predstavlja temu koja u stručnoj javnosti još uvek nije postala dovoljno značajna. Budući da broj obolelih od različitih oblika karcinoma poslednjih decenija drastično raste, vrlo je važno obezbediti odgovarajuću podršku za obolele, a koja ne uključuje nužno pomoć u vidu lekova, zdravstvene opreme i slično. Da bi se obezbedili adekvatni izvori psihosocijalne podrške, od izuzetne važnosti je otkrivanje ključnih pokretača za participaciju u aktivnostima koje doprinose povećanju kvaliteta života osobama sa malignim oboljenima i smanjenju njihove socijalne ekskluzije. Ovim istraživanjem smo uspeli tek da nagovestimo koji su glavni razlozi za pomoć deci oboleloj od karcinoma. Izdvojili smo tri najvažnije grupe pokretača. Prvo, iako generalno kritikovan, altruizam se može prepoznati kod skoro polovine ispitanika obuhvaćenih istraživanjem. Drugo, skoro trećina ispitanika je bila pokrenuta empatijom prema oboleloj deci, dok se najmanji procenat ispitanika, sasvim očekivano, rukovodio motivima za koje bismo mogli reći da obezbeđuju neku vrstu odobravanja i poželjnosti u društvu. Osim mapiranja važnih motiva kojima se osobe rukovode pri donošenju odluke da postanu donatori, od izuzetnog značaja bi bilo proveriti koji psihološki koncepti predstavljaju važne prediktore ponašanja koje bismo mogli okarakterisati kao prosocijalno, a koje se pre svega odnosi na participaciju u donatorskim aktivnostima. Kontinuiranim istraživanjima u ovoj oblasti i temeljnijom proverom motivacije bi se obezbedila građa za planiranje programa za podizanje društvene svesti o važnosti pružanja psihosocijalne podrške oboljelima od malignih bolesti.

Literatura

1. Guidi P, Alfieri S, Marta E, Saturni V. New donors, loyal donors, and regular donors. Which motivations sustain blood donation? *Transfusion and Apheresis Science*, 2015;52(3):339–344.
2. Michie M, Henderson G, Garrett J, Corbie-Smith G. "If i could in a small way help": motivations for and beliefs about sample donation for genetic research. *Journal of Empirical Research on Human Research Ethics*, 2011;6(2): 57–70.
3. Wang SS, Fridinger F, Sheedy KM, Khoury MJ. Public Attitudes regarding the donation and storage of blood specimens for genetic research. *Community Genetics*, 2001;4(1):18–26.
4. Stukas AA, Snyder M, Clary EG. The Effects of "Mandatory Volunteerism" on Intentions to Volunteer. *Psychological Science*, 1999;10(1):59–64.
5. Lee L, Piliavin JA, Call VRA. Giving Time, Money, and Blood: Similarities and Differences. *Social Psychology Quarterly*, 1999;62(3): 276-290.
6. Reed A, Aquino K, Levy E. Moral Identity and Judgments of Charitable Behaviors. *Journal of Marketing*, 2007;71(1):178–193.
7. Winterich KP, Mittal V, Ross WT. Donation Behavior toward In-Groups and Out-Groups: The Role of Gender and Moral Identity. *Journal of Consumer Research*, 2011;36(2):199–214.

8. Hibbert S, Smith A, Davies A, Ireland F. Guilt appeals: Persuasion knowledge and charitable giving. *Psychol. Mark.*, 2007;24(8): 723–742.
9. Small DA, Loewenstein G, Slovic P. Sympathy and callousness: The impact of deliberative thought on donations to identifiable and statistical victims. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 2007;102(2):143–153.
10. Labroo AA, Mukhopadhyay A. Lay Theories of Emotion Transience and the Search for Happiness: A Fresh Perspective on Affect Regulation: *Journal of Consumer Research*, 2009;36(2): 242–254.
11. Ye N, Teng L, Yu Y, Wang Y. “What’s in it for me?” The effect of donation outcomes on donation behavior. *Journal of Business Research*, 2015;68(3):480–486.
12. Misje AH, Bosnes V, Gasdal O, Heier HE. Motivation, recruitment and retention of voluntary non-remunerated blood donors: a survey-based questionnaire study. *Vox Sang*, 2005;89(4):236–244.
13. Karacan E, Cengiz Seval G, Aktan Z, Ayli M, Palabiyikoglu, R. Blood donors and factors impacting the blood donation decision: motives for donating blood in Turkish sample. *Transfusion and Apheresis Science*, 2013;49(3):468–473.
14. Otto PE, Bolle F. Multiple facets of altruism and their influence on blood donation. *The Journal of Socio-Economics*, 2011;40(5):558–563.
15. Saunders B. Altruism or solidarity? The motives for organ donation and two proposals. *Bioethics*, 2012;26(7):376–381.
16. Davis MH, Hall JA, Meyer M. The First Year: influences on the satisfaction, involvement, and persistence of new community volunteers. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 2003;29(2):248–260.
17. Einolf CJ. Empathic concern and prosocial behaviors: A test of experimental results using survey data. *Social Science Research*, 2008;37(4):1267–1279.
18. Davis MH, Mitchell KV, Hall JA, Lothert J, Snapp T, Meyer M. Empathy, expectations, and situational preferences: personality influences on the decision to participate in volunteer helping behaviors. *Journal of Personality*, 1999;67(3):469–503.
19. Penner LA. Dispositional and Organizational Influences on Sustained Volunteerism: An Interactionist Perspective. *J Social Issues*, 2002;58(3):447–467.
20. Batson CD, Ahmad N, Yin J, Bedell SJ, Johnson JW, Templin CM. Two Threats to the Common Good: Self-Interested Egoism and Empathy-Induced Altruism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1999; 25(1): 3–16.
21. Bednall TC, Bove LL. Donating Blood: a meta-analytic review of self-reported motivators and deterrents. *Transfusion Medicine Reviews*, 2011;25(4):317–334.

Autor za korespondenciju: Dragan Rapačić,
Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju,
Univerzitet u Beogradu,
Visokog Stevana 2, 11000 Beograd,
tel. 011 2183 066
mail: drapaic58@gmail.com